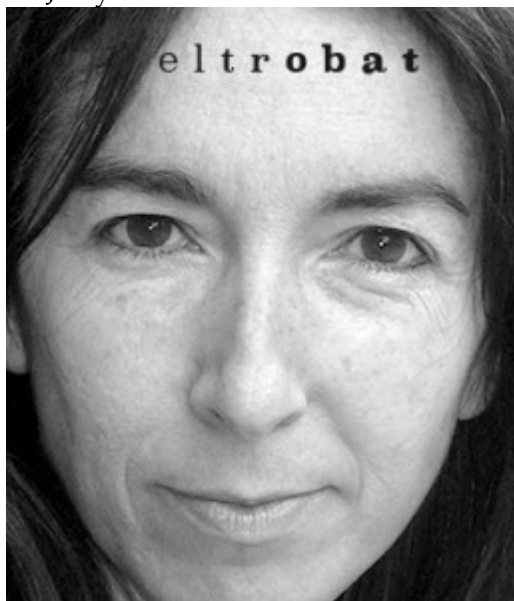

Mercè Ubach

16 Juny 2015

El trajecte vital i professional de **Mercè Ubach** ha girat sempre al voltant de la paraula escrita: llicenciada en filologia catalana, ha fet de mestra de català, es dedica a la traducció literària, la correcció i l'edició, i conrea la literatura de manera voluble i infidel. Ha publicat contes infantils i va pertànyer a l'extint col·lectiu de les Germanes Quintana.

En Genís perdut

*Il faut oublier
Tout peut s'oublier
Qui s'enfuit déjà
Oublier le temps
Des malentendus
Et le temps perdu
À savoir comment
Oublier ces heures
Qui tuaient parfois
À coups de pourquoi*

Jacques Brel

J'ai poussé un cri. Va ser enorme, i el vaig haver d'empènyer literalment ànima amunt, perquè li costava enfilar-se tot sol, qui sap si pel fet de trobar-me en una ciutat que no era la meua, qui sap si perquè mai no m'havia vist obligada a xisclar en francès. Mama, em vas fer passar molta vergonya, em va dir més tard en Marcel, quan tots plegats ja havíem recuperat la calma.

El vaig veure mort, el meu fill petit, surant al riu.

El dia abans, només arribar a Baiona –de fet, cada vegada que passàvem el pont–, havíem tingut ocasió de comentar fins a quin punt enganyen els rius, semblen tranquils mirats de lluny, però no costa gaire veure la velocitat del corrent. Si et fixaves en un remolí i en l'aigua perseguint-se ella mateixa, et venia el mateix vertigen que quan se't fa evident el tic-tac d'un rellotge, o els batecs del propi cor. El pas del temps només se suporta mirat de ben lluny, o tan a prop, tan dins el seu fluir, que ni el notes. El dia abans havíem estat a Biarritz, veient els surfistes drets sobre les aigües braves, hi havia temporal de nord, i tots dos nens van dir, després, que els faria més por banyar-se en aquell riu Ador que al mar enfurit. Era el primer cop que els meus fills veien l'Atlàntic, i ara en Gabriel... Il est mort, il est mort!, vaig articular. Després del part del primer crit, que m'havia deixat les galtes i la gola laxes, va venir el llenguatge, i dir aquella frase, no sé quants cops repetida, il est mort, il est mort, va ser com expulsar la placenta. Em vaig quedar buida del tot. Sense el meu fill petit, mort, perdut o qui sabia què. On era?

Caminàvem pel pàrquing a l'aire lliure de l'Allée Boufflers, que s'allargassava en dues fileres dobles de places de cotxe, resseguint durant un bon tram el curs de l'Ador. Tot al llarg de la barana, i fent de la necessitat virtut, uns bancs públics disposats de cara a l'aigua convidaven els plàcids ciutadans a la lectura o la contemplació. Com si donar l'esquena a les emanacions tòxiques del trànsit tan proper t'excimís d'inhal·lar-les. Discutíem amb l'Andreu si es tractava d'una idea molt francesa, o no. Ell em va interrompre: on és en Gabriel? Marcel, que no venia amb tu?, va dir adreçant-se al fill gran, una personeta prima i morena de deu anys, que caminava darrere nostre, sempre precedit per algun giny electrònic. No, va dir sense alçar els ulls de la tablet, i va seguir impertorbable el seu camí. Jo no, jo vaig córrer en direcció al cotxe, que havíem deixat a l'altre extrem. Però no vaig arribar-hi. Se'm desencaminava el pensament, pel desconcert, i només vaig ser capaç de fer unes quantes voltes desesmades, entre el riu (aigües opaques, no es veia el fons) i la primera filera de cotxes, sense avançar. Est-ce que vous avez vu passer un enfant?, vaig preguntar a una senyora que seia en un banc. El meu atordiment, que encara no s'havia convertit en angoixa, no em va impedir observar que es tractava d'una veritable burgesa de les d'abans, amb classe però sense coqueteria, una senyora com feia temps que no veia per Barcelona, crepat impecable, agulla al vestit jaqueta, llibre obert a la falda, amb l'aire abstret i vagament bondadós de qui no té comptes pendents amb si mateix. Potser es tractava d'una mestra jubilada? Em vaig aferrar als seus ulls blaus, esperançada. Sí, l'havia vist passar, s'hi havia fixat, il marchait tout seul, là bas... Va assenyalar en la direcció d'on veníem. Per què havia decidit tornar enrere, el nen? Jo me'n vaig a l'hotel, va dir llavors l'Andreu. Per uns segons em va semblar un estirabot del tot improcedent, abans d'adonar-me que potser esperava trobar-hi el nen, per alguna raó que no se'm feia evident. Érem a mig matí d'un dimarts d'octubre, feia sol en contra de tot pronòstic, i ens disposàvem a fer una excursió a les Landes, on teníem previst dinar de pícnic en alguna pineda. Per què, doncs, hauria decidit tornar a l'hotel, en Gabriel?

Corre, Marcel, vés fins al cotxe a veure si és allà, vaig exhortar el filaberquí, que havia tornat enrere i que vaig trobar-me de sobte entre els peus, cosit com un estaquirot a la meva ombra. Però corre, corre!, vaig dir, irritada contra ell, que no donava mostres d'adonar-se del dramatisme de la situació. Va ser llavors, quan es va haver allunyat, que vaig observar-me com des de fora, i em devia semblar que el meu paper no responia prou bé al guió de la situació. Què fa una mare, en aquests casos? No m'hi havia trobat mai. On s'havia ficat? Per què me l'han robat? Hauria de plorar? Em desesperava no saber què fer. Probablement el gran volum de cortisol que l'estat d'alarma havia abocat al torrent sanguini va fer diana en algun lloc recòndit del cervell. Era un animal en perill i havia d'actuar. Vaig treure'm el mòbil de la bossa, resolta a trucar a la policia. Merda, estava fora de servei. Vaig adreçar-me a un senyor que estava carregant el cotxe. Quantes vegades, a Barcelona, havia girat l'esquena a persones d'aspecte del tot normal que demanen diners amb els pretextos més inversemblants? Si volia obtenir l'ajuda d'algú, l'escena havia de semblar verídica. Així, doncs, vaig accentuar la cara de preocupació, una preocupació real que començava a fer-se més i més fonda a mesura que passava el temps, sí, però, d'on em venia aquell acusat sentiment d'irrealitat, la clara consciència que alhora estava actuant?, que l'actriu que jo era se superposava, però no del tot, a la dona que jo era? A quina banda del mirall es trobava la veritat? Vaig arrossegar en Marcel pel colze i vaig interpel·lar l'home: quin és el número de la policia, aquí a França? Vaig tornar a marcar-lo, i llavors em vaig exclamar: no tinc cobertura!, s'il vous plait, monsieur, he perdut el meu fill petit, podria trucar a la policia? És a dir, vaig representar, reproduïda i amplificada, la frustració que havia experimentat pocs minuts abans. No hauria pogut trobar un còmplice millor: l'home era amable, servicial i xampurrejava l'espanyol. (Dic còmplice perquè tot allò era una farsa, però no ho vaig descobrir fins després; per quin motiu em costava tant acceptar la lògica de l'Andreu, que l'havia fet tornar a l'hotel?; no era una mica sospitos, l'interès que jo semblava sentir per denunciar una pèrdua?) Durant tota l'estona que va durar la conversa amb la policia (set anys, un metre vint, ros, ulls blaus, texans i jersei blau marí, però també la sospita: què hi feien, vostès, en aquest pàrquing?), i com fet exprés per demostrar-me que ell em creia, que sabia que jo no feia comèdia ni era una estrangera amb propòsits tèrbols disposada, si calia, a servir-se de menors d'edat, l'home va deixar el cotxe amb el maleter obert, i això que ens en havíem anat allunyant, ell perquè em seguia a mi, i jo perquè seguia rampells indesxifrables, que em duien

del cotxe de l'home al riu, anada i tornada. Potser amb aquell hipnòtic trepitjar mirava d'esborrar les imatges de raptos que m'irrompien al cap, violentes? Era tan fàcil que algú se l'hagués ficat al maletger! Va ser llavors que el vaig veure mort, inflat, surant al riu de bocaterrosa. Sort que no li vaig veure la cara. Feia dies que ens havíem instal·lat a França, la policia havia mobilitzat bombers, bussos, qui sap si també preveia dragar el riu. (Durant aquells dies no havia tingut compassió dels tres que quedàvem de la família, si havia menjat ni me n'havia adonat, si havia parlat, no sabia en quin idioma ho havia fet, m'havia convertit en algú incapaç de donar res.) Que quiet estava aquell cosset estimat, a l'aigua, ara ja no era meu. Jo també estava morta, per això el crit va trigar tant i va sortir tan morat i ensangonat. Però era enorme. Va pesar dos quilos sis-cents cinquanta. I després va venir la nènia, il est mort, il est mort!

Madame, il a dû se perdre... tout simplement... Qui m'ho deia era la burgesa elegant, que havia decidit trencar el seu halo de pau personal i s'havia aixecat del banc per acostar-se'm, moguda sens dubte per la pietat. Va mirar de reüll en Marcel, amb aire significatiu, com dient..., i llavors tornava ser la mestra, que em renyava. La vaig entendre de seguida, va bastar aquella mirada per calmar-me en sec. Probablement va ser llavors que em vaig començar a sentir molt avergonyida pel meu comportament sortit de mare. En un instant vaig tornar d'aquells dies de ser una família trencada, mantinguda per les autoritats franceses –que mentrestant seguien buscant incansables un nen espanyol perdut–, i vaig tornar a ser una dona raonable, una mare que no podia oferir aquell espectacle al seu fill gran. El temps tornava a ser el real, i tot va anar de pressa. De sobte allà al pont va aparèixer l'Andreu, que tornava de l'hotel, donant la mà a en Genís.

Sí, ho he dit bé, Genís, i no Gabriel. Perquè al cap de set anys de no esmentar aquell nom, en Gabriel tornava a ser en Genís, més que mai, com de fet no havia estat mai abans, tret de dins el meu cap. No ho sap ningú, només les infermeres del CAP quan llegeixen el nom de la fitxa, que el meu fill es diu Gabriel Genís. Que és com també consta al llibre de família i a la partida de naixement. Mentre vaig estar embarassada el nen es va dir Genís i Gabriel alternativament: jo li deia Genís i el seu pare, Gabriel. Però també es va dir Gabriel Genís, o Genís Gabriel, segons l'humor d'en Marcel, que llavors tenia dos anys. A la sala de parts de la Maternitat, on vaig entrar molt dilatada, ens van urgir: com es diu?, hem d'escriure el nom a la porta. I jo vaig contestar, autoritària: de moment escriviu tots dos noms: Genís i Gabriel. El tràngol del part, doncs, tan heroic, em va proporcionar una victòria parcial en aquella guerra dels noms, que venia de lluny.

Però deixem de moment les coses que –semblant que no passa res– passen les unes sota les altres. La qüestió és que allà al pont, deia, havia aparegut l'Andreu, que tornava de l'hotel donant la mà a en Gabriel. Va ser una epifania en tota regla, tal com la defineix el diccionari: la manifestació evident d'una divinitat entre els éssers humans. El vaig abraçar, boja d'alegria. Realment feia calor, no ho havia notat fins ara, i em vaig treure la jaqueta, mentre l'amable senyor francès cancel·lava amb la policia la recerca i captura del menor espanyol. Tots quatre parlàvem alhora, anant cap al cotxe. Teníem gana, s'havia fet tard, on parariem a dinar? Però Gabriel, per què has anat a l'hotel? Aquell ésser ros i adorat que havia tornat d'entre els morts va explicar, arrossegant les esses, esdentegat com estava, que s'havia esperat molta estona al cotxe (altre cop l'elasticitat del temps), tanta, que havia cregut, en veure que no arribàvem, que havíem retrocedit a buscar els paraigües a l'habitació. Pel camí que va fer tot sol, la seva única i gran preocupació havia estat no trobar-se cap policia, perquè no sabia parlar el francès! L'Andreu l'havia trobat assegut a terra, davant la nostra porta, la 412, tancada.

No me'n sabia avenir, de tanta felicitat, i mentre ell s'explicava jo el mirava pel retrovisor. A la ràdio es va sentir «Ne me quitte pas», i vaig estar contenta que allò no fos un melodrama de Hollywood, sinó una pel·lícula de Rohmer amb final feliç. Era un director que estimava els personatges, que els tractava amb tacte i discreció. Les pinedes exactes de Capbreton i l'alegria immensa havien substituït totes les preguntes.

Aquest podria ser el final de la història, però no l'és. Aquella nit vaig somiar una platja freda i

nocturna. Un grup de gent silenciosa i expectant. A l'aigua surava un cadàver. Un home adult, que no coneixia de res. No va gaire bé per a l'argument, aquest somni, ho admeto, massa èmfasi pot ser contraproductiu i restar versemblança, però ho vaig somiar de debò. Em vaig despertar i em vaig tancar al lavabo de l'hotel amb unes galeres de la Mercè Ibarz. Havia arrossegat el sobre durant uns dies, de poble en poble, sense obrir-lo. De vegades ho faig, convençuda que el simple contacte físic dels llibres ja em contagia d'alguna cosa bona, abans de llegir-los. Vaig llegir: «[...] en aquesta vida que acostuma a ser un seguit de vides que hem de viure alhora, de vides i de morts, que la cosa va plegada, morir i naixe's un cop i un altre, fins al final». Aquest va ser el punt de partida d'aquest conte, el que em va resoldre a explicar-lo. Fins al veritable final, que ve ara: just entrar al terme municipal de Capbreton, una hora escassa després d'haver perdut en Gabriel, se'ns va punxar una roda. Mala sort, mala sort per a la vida i per al conte. Però al capdavall un accident és això, una tal acumulació de petits atzars que es fa insuportable i peta, una turbulència en el temps que sempre enceta una bretxa, una oportunitat de parar. En aquell cas, literal. Mentre esperàvem la grua de l'assistència, que trigava, el cap no em pensava, sinó que em va caure per la bretxa, i dins la bretxa, en canal, de parets estretes, opaques i llises com el coll d'un úter, hi havia aquella sensació de ser una mala actriu de doblatge, sempre amb un decalatge de segons respecte del text veritable, un text escrit feia molts anys, i hi havia el crit que havia parit no feia ni dues hores, un crit que ara descobria que era doblat, i doble d'un altre d'anterior, un crit potser mai no clarament formulat, i hi havia el nom Genís que feia anys que no deia perquè era tan dolorós, i els mesos que el vaig dir en secret, quan el seu pare i jo no ens parlàvem, i vivíem en una guerra muda, una guerra més primitiva que la guerra dels noms que va venir després, una guerra en què el que ens jugàvem era la vida o la mort d'aquell segon fill. Ell no el volia. Jo sí, però havia estat a punt de renunciar-hi, per no trencar la família que ja érem. Una dia va sonar el despertador a les set del matí. Vaig saltar del llit i vaig córrer a la dutxa, la dutxa d'abans d'anar a avortar. I llavors vaig dir: no. No ho faré, senzillament no puc. I ara que passi el que hagi de passar. El que va passar va ser el temps, i aquell embaràs en silenci. Va néixer el nen, vaig aconseguir fer-lo néixer, i aquella alegria immensa va substituir totes les preguntes i tot el silenci. No em va importar renunciar al nom Genís en favor d'un altre que tingués en compte els gustos del seu pare, ara del tot rendit als seus encants. Genís vol dir naixement, un cop parit, aquell nom al qual m'havia aferrat amb una tristesa tan desesperada ja no calia. Em va bastar deixar escrit el rastre d'aquella història a la partida de naixement: Gabriel Genís Romero Ubach.

El mecànic es va exclamar en veure l'estat de totes dues rodes del davant, no només de la que se'ns havia rebentat. Li semblava increïble, va dir, que haguéssim vingut així des d'Espanya. Havia estat una sort que no se'ns hagués punxat a l'autopista, un accident a gran velocitat hauria pogut ser fatal. Així, doncs, per segon cop en el mateix dia estàvem vius de miracle. Tot tornava a començar.